

TIL O'RGATISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: SUN'IY INTELLEKTNING ROLI

Sojida Rayimberdi qizi OCHILOVA

Qarshi davlat texnika universiteti Katta o'qituvchisi
sojida.ochilova28@gmail.com

Begoyim Bunyodjon qizi AKTAMOVA

Qarshi davlat texnika universiteti 3-bosqich talabasi
aktamovabegoyim8@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola til o'rgatish jarayonida sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarining joriy etilishi, rivojlanish bosqichlari va kelajakdagi istiqbollari haqida batafsil ma'lumot beradi. Maqolada AI tizimlari orqali shaxsga moslashgan o'quv dasturlarini yaratish, interaktiv mashqlar yordamida o'quvchilarning nutq va grammatik ko'nikmalarini oshirish, avtomatik baholash va tahlil jarayonlarida samaradorlikni ta'minlash kabi imkoniyatlar yoritiladi. Shuningdek, an'anaviy ta'lim usullariga nisbatan AI vositalarining afzalliklari, til o'rganishni raqamli platformalar orqali global miqyosda qulaylashtirish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, til o'rgatish, raqamli transformatsiya, shaxsga moslashgan ta'lim, interaktiv mashqlar, nutqni tanish, avtomatik baholash, NLP, raqamli ta'lim, kelajak texnologiyalari.

Kirish

Bugungi globallashtirish sharoitida chet tillarini o'rgatish ta'limning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Dunyo miqyosida kommunikatsiya va ilm-fan rivojlanishi chet tillarni bilishni shart qilmoqda. Shu sababli, samarali va tezkor til o'rgatish metodlari ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan zamonda sun'iy intellekt (AI) til o'rgatish jarayonini yangi bosqichga ko'tarmoqda va o'quv jarayonini sifat jihatidan tubdan o'zgartirmoqda. AI yordamida o'quvchilar uchun individual yondashuv, interaktiv mashqlar, real vaqtli tahlil va avtomatik baholash imkoniyatlari yaratiladi. Bu esa nafaqat an'anaviy ta'lim usullarini takomillashtirish, balki o'quv jarayonini tezlashtirish, o'rganish samaradorligini oshirish va o'rganuvchilarning motivatsiyasini kuchaytirish imkonini beradi. AI tizimlari o'quvchilarga qulay muhit yaratadi: ular xatolarini darhol ko'rib chiqishi, o'z tezliklariga mos mashqlar bajarishi va bilimlarni mustahkamlash imkoniga ega bo'lishadi. Shu bilan birga, AI texnologiyalari o'qituvchilarga individual yondashuvni qo'llash va darslarni optimallashtirishda katta yordam beradi, bu esa dars sifatini oshirish va o'quvchilarning faoliyatini yanada qiziqarli qilish imkonini yaratadi. Interaktiv tizimlar o'quvchilarga o'rganilayotgan tilni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkonini beradi, talaffuzni to'g'rilash, grammatika va so'z boyligini rivojlantirish jarayonini tezlashtiradi. Shu tariqa, AI nafaqat o'quvchilarga, balki o'qituvchilarga ham darslarni samarali rejalashtirish va individuallashtirish imkoniyatini yaratadi.

Sun'iy intellektning til o'rgatishdagi qo'llanilishi

Hozirgacha til o'rgatishda sun'iy intellektga asoslangan bir qator tizimlar yaratilgan va muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Masalan, **Duolingo, Rosetta Stone, Elsa Speak va ChatGPT** platformalari avtomatik tushunish, nutqni tahlil qilish va shaxsga mos mashqlar taklif qiladi.

1. Nutqni tanish (speech recognition) texnologiyalari talaffuzni yaxshilash va so'z boyligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

2. NLP (Natural Language Processing) texnologiyalari matnni tahlil qilish, grammatik xatolarni aniqlash, avtomatik tarjima va suhbat botlarini yaratishda asosiy rol o'ynaydi. Shu orqali til o'rgatish jarayoni yanada qulay, arzon va ommabop bo'ladi.

Sun'iy intellekt asosidagi **adaptiv tizimlar** o'quvchining darajasi, o'rganish tezligi va xatolariga qarab individual o'quv yo'lini shakllantiradi. Masalan, o'quvchi qaysi grammatika qoidalarini tezroq o'zlashtirayotgani yoki qaysi so'zlarni tez-tez noto'g'ri ishlatayotganini AI tizimi aniqlaydi va unga mos mashqlarni taklif qiladi. Shu tariqa, har bir o'quvchiga individual yo'l xaritasi yaratiladi, bu esa til o'rgatishda samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi.

AI texnologiyalarining foydali tomonlari

1. Individual yondashuv: Har bir o'quvchining darajasi va o'rganish uslubiga moslashtirilgan mashqlar, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash. Bu har bir o'quvchiga shaxsiy rivojlanish yo'lini yaratadi va tilni tezroq o'zlashtirish imkonini beradi.

2. Tezkor feedback: Xatolarni darhol aniqlash va tuzatish, talaffuz va grammatika xatolarini tezkor bartaraf etish. Bu o'quvchilarning mustaqil o'rganish qobiliyatini oshiradi va o'qituvchining ish yukini kamaytiradi.

3. Motivatsiyani oshirish: Interaktiv mashqlar, o'yin elementlari va virtual mukofotlar orqali o'quvchilarning faoliyatga qiziqishini kuchaytirish. Bu o'quvchilarda o'rganishga bo'lgan intizomni oshiradi va stressni kamaytiradi.

4. Vaqt va resurslarni tejash: Avtomatik baholash va tahlil orqali o'qituvchilar darslarni samarali rejalashtiradi, o'quvchilar esa o'z vaqtida mashq qilishi mumkin. Bu masofaviy ta'lim va onlayn kurslarda o'rganishni qulay qiladi.

5. Global qulaylik: Har joyda va har vaqtda ta'lim olish imkoniyati, turli madaniyat va tillardan o'quvchilarni birlashtirish orqali global kommunikatsiya qobiliyatini rivojlantirish.

6. Innovatsion yondashuv: VR/AR muhitlar, multimodal tizimlar va interaktiv o'quv jarayoni orqali til o'rganishni yanada qiziqarli va immersiv qilish. Bu o'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llashni mashq qilish imkonini beradi.

7. Samaradorlik va aniqlik: AI tizimlari o'quv jarayonini avtomatlashtiradi, individuallashtiradi va xatolarni aniqlashda yuqori aniqlikka ega.

8. Moslashuvchanlik: O'quvchilarning tezligi, darajasi va ehtiyojlariga qarab mashqlarni moslashtirish imkoniyati, shu bilan birga o'quvchilarni ortiqcha yuklamasdan samarali o'rganish.

Kelajak istiqbollari

Kelajakda sun'iy intellektning til o'rgatishdagi roli yanada kengayadi va bu jarayonni interaktiv, immersiv va shaxsga moslashtirilgan shaklga olib keladi. AI tizimlari yordamida **virtual o'qituvchilar** paydo bo'ladi, ular o'quvchilarning individual ehtiyojlariga qarab

mashqlar tanlaydi, xatolarni aniqlaydi va darhol tuzatish imkonini beradi. O'quvchilarga real hayotiy vaziyatlarda tilni qo'llashni mashq qilish imkonini beruvchi **VR/AR muhitlar** keng qo'llanila boshlaydi. Masalan, o'quvchi VR yordamida chet eldagi kafeda buyurtma berish yoki do'konda xarid qilish kabi real vaziyatlarda tilni mashq qilishi mumkin. Al tizimlari **multimodal yondashuvni** qo'llab-quvvatlaydi, ya'ni matn, audio va video elementlarini birlashtirib o'quvchining barcha sezgi organlarini ishga soladi. Natijada til o'rgatish jarayoni tezkor va samarali bo'lib, o'quvchilar yangi bilimlarni tezroq va mustahkamroq o'zlashtiradi. Shu bilan birga, Al tizimlari o'quvchilarning kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilib, har bir o'quvchiga individual o'quv yo'lini shakllantiradi.

Kelajakda Al asosidagi platformalar **interaktiv va adaptiv o'quv tizimlari** bilan boyitiladi, ular o'quv jarayonini doimiy ravishda optimallashtiradi va o'quvchilarning o'rganish qobiliyatini maksimal darajada oshiradi. Shu bilan birga, global miqyosda onlayn til o'rgatish tizimlari kengayadi, bu esa har qanday joyda va vaqtda ta'lim olish imkonini beradi. Al tizimlari **chuqur tahlil qobiliyatiga** ega bo'lib, o'quvchilarning til o'rganish jarayonidagi muvaffaqiyatlarini avtomatik ravishda baholaydi va natijalarga asoslangan moslashuvchan mashqlar yaratadi. Bu tizimlar o'qituvchilarga darslarni samarali rejalashtirish, individual yondashuvni qo'llash va o'quv jarayonini optimallashtirish imkonini beradi.

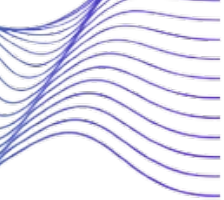
Shu tariqa, kelajakdagi Al asosidagi til o'rgatish tizimlari:

1. O'quvchilarga interaktiv va immersiv muhit yaratadi,
2. Individual yondashuvni takomillashtiradi,
3. Real vaqt feedback va adaptiv mashqlar orqali o'rganishni tezlashtiradi,
4. Global masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi,
5. O'qituvchilarga darslarni samarali rejalashtirish va tahlil qilish imkonini beradi.

Natijada, Al texnologiyalari til o'rgatishda **innovatsion modelni** shakllantiradi va raqamli ta'limning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylanishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, o'quvchilar tilni o'rganishda yanada motivatsiyali, interaktiv va qiziqarli jarayonga ega bo'ladi.

Xulosa

Sun'iy intellektning til o'rgatish sohasidagi o'rni tobora kengayib bormoqda. U o'quv jarayonini avtomatlashtirish, individual qilish va yanada samarali shaklga keltirish imkonini beradi. Al texnologiyalari yordamida o'quvchilar real vaqt rejimida muloqot qilish, interaktiv mashqlar bajarish, xatolarini darhol aniqlash va to'g'rilash hamda bilimlarni mustahkamlash imkoniga ega bo'ladi. Kelajakda Al asosidagi texnologiyalar virtual o'qituvchilar, immersiv VR/AR til muhiti va multimodal tahlil qobiliyatiga ega tizimlarni yaratadi. Bu o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlashda samaradorlikni oshiradi va til o'rganish jarayonini global miqyosda yanada qulay va interaktiv qiladi. Shu tariqa, Al texnologiyalarining rivoji til o'rgatishda yangi innovatsion modelni shakllantiradi va raqamli ta'limning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylanishiga zamin yaratadi. Sun'iy intellektga asoslangan tizimlar yordamida til o'rgatish nafaqat bilimlarni mustahkamlashni, balki o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, o'rganish jarayonini interaktiv va qiziqarli qilish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kaplan, A. & Haenlein, M. «Artificial Intelligence and Education.»
2. Russell, S. & Norvig, P. «Artificial Intelligence: A Modern Approach.»
3. Duolingo Research Reports.
4. Natural Language Processing bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.
5. O'quv jarayonida AI texnologiyalari qo'llanilishi bo'yicha zamonaviy tadqiqotlar.
6. Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M. & Forcier, L. «Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education.»
7. Chen, L. & Chen, P. «Artificial Intelligence in Second Language Learning: Opportunities and Challenges.»
8. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. «Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning.»
9. Wang, F., & Hannafin, M. «Design-Based Research and Technology-Enhanced Learning Environments.»
10. Zhang, J., & Lu, X. «Application of AI-Based Adaptive Learning in Language Education.»